

Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності / О.М. Марущак // Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». – Житомир, 2016. – Вип. 11. – С. 97 – 108.

УДК 37.013.2

Марущак Олександра Миколаївна,
аспірант, асистент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка
oleksandramarushchak@gmail.com
ORCID - 0000-0002-5010-9667
+380966868260

Поняття компетентності у педагогічній діяльності

У статті розглянуто формулювання та розуміння компетентності у педагогічній діяльності з позиції сучасних вітчизняних та закордонних дослідників. Встановлено, що визначення поняття здійснюється за допомогою таких категорій: поінформованість, обізнаність; інтегрована здатність особистості успішно здійснювати діяльність; готовність до діяльності; особистісна якість (властивість); володіння людиною відповідною компетенцією; поєднання знань, умінь і навичок, норм, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексії; результативно-діяльнісна характеристика освіти; освітні результати тощо. Неодмінними компонентами компетентності визначаються знання, уміння, навички, досвід, особистісні цінності й ставлення до діяльності в певній галузі. За результатами проведеного дослідження запропоноване власне тлумачення поняття.

Ключові слова: *володіння компетенцією; діяльність; здатність; знання, уміння, навички; компетентність; особистісна якість.*

Вступ. Орієнтація світової спільноти, й України зокрема, на підвищення якості освіти передбачає зростання кількості та актуальність наукових розвідок в усіх її ланках. Спрямованість досліджень на модернізацію змісту освіти, способів і форм організації навчального процесу, переорієнтація щодо результату освітньої діяльності, безперечно, сприяє переходу системи на вищий рівень. Однією з найбільш досліджуваних сфер у цій галузі є педагогічна діяльність. Якісна та сучасна її реалізація є провідним чинником динамічного розвитку суспільства, науки, культури, змін в економічному житті держави. Окреслення проблем новітньої педагогічної діяльності зумовлене змінами пріоритетів у системі освіти та

поступовим її переходом на компетентнісно-орієнтовану. Названа модель освіти уже близько 20 років утілюється у різних країнах світу: США, Канаді, країнах ЄС, Новій Зеландії та ін. Компетентнісний підхід до підготовки учнів/студентів передбачає зміну результату освіти з усталених знань, умінь та навичок на компетенції та набуття компетентності.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що питання компетентності з-поміж європейської спільноти постало давно, його вивченню та розробці присвятили роботи Ф. Вейнерт, Дж. Гуді, Ж. Делор, Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Консант, Дж. Куллахан, У. Мозер, Т. Оатс, Ж. Перре, Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, Г. Халлаш та ін. З-поміж вітчизняних науковців та учених найближчого зарубіжжя до питання компетентності зверталися О. Антонова, Л. Маслак, Н. Бібік, С. Бондар, С. Вітвицька, Н. Волкова, М. Головань, О. Дубасенюк, І. Зимня, І. Зязюн, В. Кальней, О. Пометун, Г. Селевко, Н. Сидорчук, Ю. Татур, А. Хуторський, Ф. Шаріпов, С. Шишов та ін.

Компетентності, на думку науковців, є індикаторами, що дозволяють визначити готовність до конкретної діяльності, особистого розвитку та продуктивної участі в житті суспільства. Їх набуття дає людині можливість орієнтуватися в умовах сучасного суспільства, інформаційному просторі, подальшому здобутті освіти та мінливому ринку праці. Водночас позиції дослідників щодо окреслення поняття «компетентність» неоднозначні: одні ототожнюють їх з компетенціями, сукупністю знань, умінь, навичок особистості, готовністю до діяльності, інші підтримують точку зору, що ця категорія є окремим особистісним утворенням.

Мета статті полягає в окресленні поняття «компетентність» у педагогічній діяльності з позиції сучасних вітчизняних та закордонних дослідників.

Виклад основного матеріалу. Професійно-педагогічна діяльність сучасних учителів за умов впровадження компетентнісного підходу характеризується зосередженням на формуванні низки компетентностей здобувачів освіти, тому вважаємо за необхідне проаналізувати назване поняття у контексті педагогічної діяльності.

Компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний), за матеріалами словника іншомовних слів, означає *поінформованість, обізнаність, авторитетність* [23, с. 282].

Компетентність як властивість за значенням компетентний, тобто: 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний – вживається у тлумачному словнику української мови [24, с. 250].

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність розуміється як набута у процесі навчання *інтегрована здатність особистості*, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [10].

Акцент на поєднання різних складових компетентності відображено і в глосарії освітнього європейського проекту «Тьюнінг»: компетентності є «динамічним поєднанням когнітивних та метакогнітивних умінь та навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових та практичних умінь і навичок, а також етичних цінностей» [6]. Їх розвиток, за вказаним документом, передбачений у всіх навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах програми. Також зазначено, що окремі компетентності можуть бути предметними (специфічними для навчальної галузі), інші є загальними (спільними для всіх курсів програми).

Розглянемо, як тлумачать поняття «компетентність» сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, французький дослідник Ж. Делор, голова Міжнародної комісії з освіти ХХІ століття, у доповіді для ЮНЕСКО в 1996 році окреслив чотири основні «стовпи»-принципи освіти: навчитися пізнавати; навчитися працювати, навчитися жити разом, навчитися жити з іншими; вчитися жити [9, с. 3]. Першочергово була визначена необхідність навчитися набувати знання, враховуючи швидкі зміни, пов'язані з науковим прогресом і новими формами економічної та соціальної діяльності; слід поєднувати достатньо широкі загальні знання з можливістю глибокого вивчення обмеженої кількості

дисциплін. Водночас наголошено на необхідності навчитися працювати, удосконалюватись у своїй професії (набувати компетентності), адже це дає можливість упоратися з численними непередбачуваними ситуаціями, що, у свою чергу, значно полегшує роботу в групі та колективі. Автор доповіді пропонує надавати можливість школярам і студентам перевіряти власні здібності й набувати досвіду під час різного виду професійної та соціальної діяльності, поєднуючи навчання і роботу.

Переважає більшість дослідників трактує поняття компетентності через особистісні якості. І. Зимня визначає компетентність як актуалізовану, інтегративну, таку, що базується на знаннях, інтелектуально й соціокультурно зумовлену *особистісну якість*, яка проявляється в діяльності, поведінці людини, у її взаємодії з іншими людьми під час вирішення різноманітних завдань [14]. Така якість набуває розвитку в навчальному процесі і стає його результатом. При цьому до характеристик компетентності вчена відносить: а) готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний аспект); б) володіння знаннями змісту компетентності (когнітивний аспект); в) досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект); г) ставлення до змісту компетентності й об'єкта її застосування (ціннісно-смысловий аспект); д) емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву компетентності [13, с. 13].

У працях Г. Селевка знаходимо: «під компетентністю розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в *загальній здатності та готовності до діяльності*, яка базується на знаннях і досвіді, здобутих у процесі навчання і соціалізації й орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності» [21, с. 139]. Поняття компетентності, вважає вчений, значно ширше за поняття знання, або вміння, або навички, воно містить не тільки когнітивну (знання) й операційно-технологічну (вміння) складові, а й мотиваційну, етичну (ціннісні орієнтації), соціальну та поведінкову. Тому оволодіння компетентністю вимагає ментальної організованості, значного інтелектуального розвитку: абстрактного мислення, саморефлексії, визначення власної позиції,

самооцінки, критичного мислення та ін. Назване поняття можна також розуміти як *володіння людиною відповідною компетенцією*, що включає особистісне ставлення до предмета діяльності, а особистість, у свою чергу, буде розглядатися як сукупність ряду компетентностей, що виступають як міра здатності людини включатися в діяльність [30, с.19].

Змістовно близьким до попереднього є тлумачення компетентності, запропоноване А. Хуторським. Компетентність характеризується ним як *«оволодіння людиною відповідною компетенцією, що передбачає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності»* або ж як *«особистісна якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід щодо діяльності в заданій сфері»* [27, с. 135]/ *«сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), обумовлених досвідом його діяльності в певній соціальній і особистісно-значимій сфері»* [26]. Дослідник наголошує, що компетентність завжди особистісно забарвлена якостями конкретного учня. Таких якостей, на його думку, цілий спектр – від смислових і світоглядних (*«навіщо мені необхідна дана компетенція»*), до рефлексивно-оцінних (*«наскільки успішно я застосовую дану компетенцію в житті»*).

Поняття властивостей особистості також є основоположним для розуміння компетентності Ф. Шаріповим: *«це сукупність властивостей (характеристик) особистості, що дозволяють їй якісно виконувати певну діяльність, спрямовану на вирішення проблем (завдань) у будь-якій галузі»* [28, с. 73]. Компетентність конкретного фахівця показує те, чого він досяг, характеризує міру опанування компетенції та визначається здатністю вирішувати запропоновані певною соціальною роллю завдання.

На думку Ю. Татура, компетентність – це *інтегральна властивість особистості*, що характеризує її прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності в певній галузі [25, с. 6-7]. Щоправда, у своїх дослідженнях більше уваги автор приділяє формуванню компетентностей майбутнього фахівця у сфері вищої професійної освіти.

Український педагог Н. Мойсеюк вважає, що «компетентність – *якість особистості*, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [18, с. 639]. Вона наголошує, що до складу компетентності входять не абстрактні загальні та предметні вміння та навички, а конкретні життєві, які будуть необхідними людині будь-якого віку чи фаху.

Інші науковці, зокрема О. Дубасенюк, Н. Сидорчук, також розуміють компетентність як *складну інтегральну характеристику особистості*, деталізуючи її через «здатність вирішувати проблеми і типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального й життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей» [11, с. 40; 22, с. 80].

Багатоаспектно пропонують розглядати компетентність О. Антонова та Л. Маслак: гармонійне, інтегроване, системне *поєднання знань, умінь і навичок, норм, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексії*, що складають мінімальну готовність особистості до вирішення практичних завдань [1, с. 101].

Комплексно трактує поняття М. Головань, подаючи таке означення: «компетентність – це *володіння компетенцією*, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це *інтегративне утворення особистості*, що інтегрує в собі знання, вміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [7, с. 29].

Значна кількість дослідників поділяє думку щодо розуміння компетентності як *результату набуття компетенцій*. За визначенням групи науковців з Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, компетентність – це *результат набуття людиною компетенцій*, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності [17, с. 17]. Як

зазначають педагоги, компетентність об'єднує пізнавальні ставлення та практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, які можна мобілізувати для активної дії; допомагає людині визнавати, ідентифікувати і розв'язувати (незалежно від контексту) проблеми, характерні для певної діяльності; є індикатором, що сприяє у визначенні готовності учня-випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку; активній участі в житті суспільства [5, с. 269]. Здобуття знань, умінь, навичок є чинником особистісного розвитку та формування відповідних компетентностей; застосування останніх за потреби можливе у різних контекстах суспільної діяльності.

Експерти програми «DeSeCo» (Definition and Selection of Competencies – Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади), що функціонує з 1997 року, пропонують тлумачити компетентності як *здатності успішно задовольняти індивідуальні або соціальні потреби, здійснювати діяльність чи виконувати поставлені завдання*. Кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і умінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії [32, с. 8]. Компетентність як *здатність (спроможність) кваліфіковано здійснювати діяльність*, виконувати завдання або роботу визначена й у нормативних документах Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)). При цьому поняття компетентності передбачає наявність набору знань, навичок і ставлень, що дозволяють особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі [31, с. 144].

За Дж. Равеном, компетентність – це *специфічна здатність*, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, що містить вузькоспеціальні знання, особливі предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [20, с. 6]. С. Шишов та

В. Кальней також визначають поняття компетентності через *здатність (уміння) діяти* на основі здобутих знань [29, с. 263]. Ця ж категорія є основоположною для розуміння компетентності С. Бондар: «компетентність – це *здатність особистості діяти*» [3, с. 9]. Однак названі автори зауважують, що людина безумовно повинна бути зацікавлена у цій практиці, адже компетентність виявляється лише за умов, коли діяльність буде поєднана з особистими цінностями, стає їх утіленням.

У контексті професійної підготовки І. Зязюн трактує компетентність як *здатність вирішувати професійні задачі* певного визначеного класу, що вимагає наявності реальних знань, умінь, навиків, досвіду [15, с. 14]. Беручи до уваги не лише підготовку, а й характеристики рівня професіоналізму фахівців, С. Вітвицька визначає компетентність як *специфічну здатність особистості* до продуктивної діяльності у конкретній предметній галузі, яка включає вузько спеціалізовані знання, уміння і навички, досвід їх використання у реальному житті, відповідальне ставлення до виконання виробничих функцій [4, с. 54]. К. Климова звертається до компетентності як до *«результату набуття компетенцій, особистісної характеристики фахівця»*, визначаючи компоненти поняття через знання, уміння, навички, здобутий фаховий досвід, рефлексії на результати власної професійної діяльності [16, с. 32].

Інший аспект компетентності розкриває Н. Бібік, вважаючи, що компетентність представляє *освітні результати*, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії; як у міжособистісному, так і в інституційному культурному контексті [2, с. 46]. Підтримує цю думку О. Пометун, учена розкриває поняття компетентності через «спеціально структуровані (організовані) *набори знань, умінь, навичок і ставлень*, що їх набувають у процесі навчання» або «*результативно-діяльнісну характеристику освіти*» [19, с. 17]. Названі елементи дозволяють особистості розв'язувати проблеми, характерні для певної сфери діяльності, виокремлювати її від заданої ситуації та знаходити оптимальне рішення. Компетентність, на думку дослідниці, може бути рівнево диференційована, а її нижній поріг

(рівень) є мінімально необхідним і достатнім для успішної діяльності та досягнення результату. Водночас названі автори, а також низка інших вітчизняних науковців, зокрема О. Дубасенюк, Н. Сидорчук, підтримують деталізоване розуміння поняття *компетентності у навчанні*. Учені розглядають його в кількох аспектах: як *набуту характеристику особистості*, що сприяє успішному входженню молодшої людини у життя сучасного суспільства, та як *інтегрований результат*, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь, навичок на формування та розвиток в учнів (студентів) здатності практично діяти, застосовувати досвід попередньої успішної діяльності в певній галузі [12, с. 410; 11, с. 39].

Зазначений огляд розуміння поняття «компетентність» не претендує на вичерпність, однак нами зроблена спроба окреслити основні напрями визначення названого терміну. Таким чином, поняття компетентності розглядається науковцями різнопланово, з-поміж основних бачень виділимо такі: поінформованість, обізнаність, авторитетність; інтегрована (загальна) здатність особистості успішно (кваліфіковано) здійснювати діяльність; готовність до діяльності; особистісна якість (сукупність якостей); володіння людиною відповідною компетенцією; інтегральна властивість особистості; поєднання знань, умінь і навичок, норм, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексії; результативно-діяльнісна характеристика освіти; освітні результати тощо. Неодмінними компонентами компетентності визначаються знання, уміння, навички, досвід, особистісні цінності й ставлення до діяльності в певній галузі.

З метою визначення категорійних ознак поняття «компетентність» було використано метод контент-аналізу. Вибірку становили 36 визначень поняття «компетентність». Дані, отримані в результаті проведення аналізу, внесені до таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Головні компоненти поняття «компетентність»

Робочі визначення	Категорійні ознаки	Кількість авторів	% від вибірки
Компетентність – це...	Що?		
	здатність	15	42
	якість (властивість) особистості	8	22
	володіння компетенцією	6	17
	поєднання знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень тощо	4	11
	освітні результати	3	8
	інтегративне утворення особистості	3	8
	поінформованість (обізнаність)	1	3
Компетентність – це здатність ...	Яка?		
	діяти (здійснювати діяльність)	20	55
	вирішувати (розв'язувати)	3	8
	застосовувати ЗУН, досвід	3	8
	виконувати	3	8
	задовольняти потреби	1	3
	реалізувати потенціал	1	3
Компетентність – це здатність діяти (виконувати ... діяльність).	Яку?		
	професійну	3	8
	успішну	2	6
	продуктивну	2	6
	ефективну	1	3
	самостійну	1	3
Компетентність – це здатність діяти (продуктивно виконувати діяльність) на основі здобутих ...	Чого?		
	знань	21	58
	умінь	19	53
	навичок	12	33
	досвіду	11	30
	ставлення	8	22
	цінностей	3	8
	здібностей	2	6

Компетентність, як визначено в значній частині опрацьованих джерел, це «здатність» (Definition and Selection of Competencies, Державний стандарт початкової загальної освіти, С. Бондар, С. Вітвицька, М. Головань, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кальней, Дж. Равен, О. Савченко, Г. Селевко, Ю. Татур, С. Шишов та ін.). Помітна кількість дослідників розуміє назване поняття як «інтегровану якість (властивість) особистості» (О. Дубасенюк, І. Зимня, І. Коновальчук, Н. Мойсеюк, О. Савченко, Г. Селевко, Ю. Татур, А. Хуторський, Ф. Шаріпов та ін.). Інші – як «володіння компетенцією» (автори монографії «Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних

країнах : теорія та практика», Т. Байбара, Н. Волкова, М. Головань, Г. Селевко, Л. Хуторська, А. Хуторський та ін.), «поєднання ЗУН, досвіду, ставлень» (Вступне слово до проекту ТБЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі, О. Антонова, С. Гончаренко, Л. Маслак, О. Пометун та ін.), «освітні результати» (Н. Бібік, О. Пометун) тощо.

Більшість науковців окреслюють поняття як здатність «діяти або продуктивно здійснювати діяльність» (Н. Бібік, С. Бондар, С. Вітвицька, Н. Волкова, М. Головань, О. Дубасенюк, І. Зимня, І. Зязюн, В. Кальней, І. Коновальчук, Н. Мойсеюк, О. Савченко, Л. Салганік, Г. Селевко, Дж. Равен, Д. Райхен, Ю. Татур, В. Шадриков, С. Шишов та ін.).

Основою для здійснення названої діяльності у різних значимих для людини сферах, за результатами проведеного дослідження, на думку науковців є знання – 58 % від вибірки, уміння – 53 %, навички – 33 %, досвід – 30 %, ставлення – 22 %, цінності та здібності.

За результатами проведеного аналізу здійснимо спробу сформулювати власне визначення поняття. ***Компетентність** – це інтегрована якість особистості, здатність продуктивно виконувати діяльність у певних соціально-значущих сферах, на основі здобутих знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень та цінностей.*

Висновки дослідження. Здійснений аналіз терміну «компетентність» засвідчив, що компетентність стосується особи, визначає її здатність якісно виконувати роботу, має елемент готовності до нестандартної ситуації, обумовлений особистісною характеристикою людини, впливом внутрішніх чинників (досвіду, цінностей), таким чином відбувається перехід від якісних знань до якісної діяльності. Компетентність – це цілісна якість особистості, яка, базуючись на знаннях, уміннях, навичках, досвіді й особистісних якостях, відображає прагнення, готовність і здатність вирішувати проблеми та розв’язувати завдання реальної практичної діяльності. Особистість бере на себе відповідальність за ефективність своєї роботи, подає її через призму власної системи цінностей. Індивідуальне ставлення суб’єктивує компетенції, що

впливає на предмет і результат діяльності. Таким чином, компетентність виявляється в успішно реалізованій компетенції у певній значимій для особистості діяльності.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в дослідженні підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування комунікативної компетентності учнів за допомогою різноманітних засобів, зокрема дитячої періодики.

Список використаних джерел

1. **Антонова О. Є., Маслак Л. П.** Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади / О. Є. Антонова, Л. П. Маслак // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 81 – 109.
2. **Бібік Н. М.** Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 45 – 50.
3. **Бондар С.** Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С. Бондар // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8 – 9.
4. **Вітвицька С. С.** Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 57. Педагогічні науки, 2011 – С. 52 – 58.
5. **Волкова Н. П.** Педагогіка: навч. посіб. / Наталія Павлівна Волкова. – Вид. 2-ге, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
6. **Вступне слово до проекту ТЬЮНІНГ – гармонізація освітніх структур у Європі.** Внесок університетів у Болонський процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf.
7. **Головань М. С.** Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23 – 30.
8. **Головань М. С.** Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять / М. С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 8 (18). – С. 224 – 234.
9. **Делор Ж.** Образование: сокрытое сокровище. Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века. – Издательство UNESCO, 1996. – 31 с.
10. **Державний стандарт початкової загальної освіти** [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/derj-standart-pochatk-new.pdf>.

11. **Дубасенюк О. А.** Особенности профессионального становления учителя в контексте компетентностного подхода / О. А. Дубасенюк // Вектор науки Тольяттинского Государственного университета. Серия: педагогика, психология, 2010. – № 2 (2). – С. 38 – 42.

12. **Енциклопедія освіти** / [Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

13. **Зимняя И. А.** Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Эксперимент и инновации в школе. – 2009. – № 2. – С. 7 – 14.

14. **Зимняя И. А.** Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании [Електронне джерело] / И. А. Зимняя. – Режим доступу: http://www.rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zymnaya_competency_and_competence.pdf.

15. **Зязюн І. А.** Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти / І. А. Зязюн // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 25. – С. 13 – 18.

16. **Климова К. Я.** Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : монографія / К. Я. Климова. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 560 с.

17. **Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах** : теорія та практика : монографія / Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.

18. **Мойсеюк Н. Є.** Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е видання, доповнене і перероблене - К.: [б. в.], 2007. – 656 с.

19. **Пометун О. І.** Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 15 – 24.

20. **Равен Дж.** Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы. – Изд. 2-е, испр. / Дж. Равен. – М.: Когито-Центр, 2001. – 142 с.

21. **Селевко Г.** Компетентности и их классификация / Г. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138 – 143.

22. **Сидорчук Н. Г.** Порівняльний аналіз понять «компетенція» та «компетентність» як складних психолого-педагогічних феноменів / Н. Г. Сидорчук // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Спецвипуск. – Вінниця-Київ, 2015. – С. 78 – 81.

23. **Словник іноземних слів** / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.

24. **Словник української мови:** в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 4: І – М / [ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко]. – К.: Наукова думка, 1973. – 840 с.
25. **Татур Ю. Г.** Компетентносний підхід в описанні результатів і проектуванні стандартів вищого професійного освіти: матеріали до другому засіданню методологічного семінара. Авторська версія / Ю. Г. Татур. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 16 с.
26. **Хуторской А. В.** Технология проектирования ключевых и предметных компетенций/ А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 12 декабря. – URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.
27. **Хуторской А. В., Хуторская Л. Н.** Компетентность как дидактическое понятие: содержание, структура и модели конструирования // Проектирование и организация самостоятельной работы студентов в контексте компетентностного подхода: Межвузовский сб. науч. тр. / Под ред. А. А. Орлова. – Тула: Изд-во Тул. гос. пед. ун- та им. Л. Н. Толстого, 2008. – Вып. 1. – С.117 – 137.
28. **Шарипов Ф. В.** Профессиональная компетентность преподавателя вуза / Ф. В. Шарипов // Высшее образование сегодня. –2010. – № 1. – С. 72 – 77.
29. **Шишов С. Е.** Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 316 с.
30. **Энциклопедия образовательных технологий.** В 2-х т. Т. 1. / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 2005. – 556 с.
31. **Foxon M.** Training Manager Competencies: The standards (3rd Ed.) / M. Foxon, R. C. Richey, R. C. Roberts, T. W. Spannaus. – Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 2003. – 177 p.
32. **Rychen D. S.** Definition and Selection of Competencies (DESECO): Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper / D. S. Rychen, L. H. Salganik. – Neuchatel, Switzerland: Swiss Federal Statistical Office, 2002. – 27 p.

References

1. Antonova O. Ye., Maslak L. P. Yevropeys'kiy vymir kompetentnisnoho pidkhodu ta yoho kontseptual'ni zasady / O. Ye. Antonova, L. P. Maslak // Profesiyna pedahohichna osvita: kompetentnisnyy pidkhid: monohrafiya / za red. O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 2011. – S. 81 – 109.
2. Bibik N. M. Kompetentnisnyy pidkhid: refleksyivnyy analiz zastosuvannya / N. M. Bibik // Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvith'oyi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – S. 45 – 50.
3. Bondar S. Kompetentnist' osobystosti intehrovanyy komponent navchal'nykh dosyahnenn' uchniv / S. Bondar // Biolohiya i khimiya v shkoli. – 2003. – № 2. – S. 8 – 9.

4. Vitvyts'ka S. S. Kompetentnisnyy ta profesiohrafichnyy pidkhody do pobudovy profesiohramy mahistra osvity / S. S. Vitvyts'ka // Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu. Vypusk 57. Pedahohichni nauky, 2011 – S. 52 – 58.

5. Volkova N. P. Pedahohika: navch. posib. / Nataliya Pavlivna Volkova. – Vyd. 2-he, pererob., dop. – K.: Akademvydav, 2007. – 616 s.

6. Vstupne slovo do proektu T'YUNINH – harmonizatsiya osvitniy struktur u Yevropi. Vnesok universytetiv u Bolons'kyy protses [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:

http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf.

7. Holovan' M. S. Kompetentsiya i kompetentnist': dosvid teorii, teoriya dosvidu / M. S. Holovan' // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2008. – № 3. – S. 23 – 30.

8. Holovan' M. S. Kompetentsiya ta kompetentnist': porivnyal'nyy analiz ponyat' / M. S. Holovan' // Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi. – 2011. – № 8 (18). – S. 224 – 234.

9. Delor Zh. Obrazovanye: sokrytoe sokrovyshe. Osnovnye polozhenyya Doklada Mezhdunarodnoy komysii po obrazovanyu dlya XXI veka. – Yzdatel'stvo UNESCO, 1996. – 31 s.

10. Derzhavnyy standart pochatkovoyi zahal'noyi osvity [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/derj-standart-pochatk-new.pdf>.

11. Dubasenyuk O. A. Osobennosti professyonal'noho stanovlenyya uchytelya v kontekste kompetentnostnoho podkhoda / O. A. Dubasenyuk // Vektor nauky Tol'yattynskoho Hosudarstvennoho unyversyteta. Seryya: pedahohyka, psykholohyka, 2010. – № 2 (2). – S. 38 – 42.

12. Entsyklopediya osvity / [Akad. ped. nauk Ukrainy; vidpovid. red. V. H. Kremen']. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

13. Zymnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhma rezul'tata obrazovanyia / Y. A. Zymnyaya // Éksperyment y ynnovatsyyv shkole. – 2009. – № 2. – S. 7 – 14.

14. Zymnyaya Y. A. Kompetentsyya y kompetentnost' v kontekste kompetentnostnoho podkhoda v obrazovany [Elektronne dzherelo] / Y. A. Zymnyaya. – Rezhym dostupu: http://www.rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zymnaya_competency_and_competence.pdf.

15. Zyazyun I. A. Filosofiya pedahohichnoyi yakosti v systemi neperervnoyi osvity / I. A. Zyazyun // Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. – 2005. – № 25. – S. 13 – 18.

16. Klymova K. Ya. Teoriya i praktyka formuvannya movnokomunikatyvnoyi profesiynoyi kompetentsiyi studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostey pedahohichnykh universytetiv : monohrafiya / K. Ya. Klymova. – Zhytomyr: PP «Ruta», 2010. – 560 s.

17. Kompetentnisnyy pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krayinakh : teoriya ta praktyka : monohrafiya / N. M. Avshenyuk, T. M. Desyatov,

L. M. Dyachenko, N. O. Postryhach, L. P. Pukhovs'ka, O. V. Sulyma]. – Kirovohrad : Imeks-LTD, 2014. – 280 s.

18. Moyseyuk N. YE. Pedahohika. Navchal'nyy posibnyk / N. YE. Moyseyuk. – 5-e vydannya, dopovnene i pereroblene - K.: [b. v.], 2007. – 656 s.

19. Pometun O. I. Teoriya ta praktyka poslidovnoyi realizatsiyi kompetentisnoho pidkhodu v dosvidi zarubizhnykh krayin / O. I. Pometun // Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvitr'oyi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – S. 15 – 24.

20. Raven Dzh. Pedahohycheskoe testyrovanye: problemy, zabluzhdenyya, perspektyvy. – Yzd. 2-e, yspr. / Dzh. Raven. – M.: Kohyto-Tsentr, 2001. – 142 s.

21. Selevko H. Kompetentnosty y ykh klasyfykatsyya / H. Selevko // Narodnoe obrazovanye. – 2004. – № 4. – S. 138 – 143.

22. Sydorchuk N. H. Porivnyal'nyy analiz ponyat' «kompetentsiya» ta «kompetentnist'» yak skladnykh psykholoho-pedahohichnykh fenomeniv / N. H. Sydorchuk // Problemy osvity: zbirnyk naukovykh prats'. – Spetsvypusk. – Vinnytsya-Kyyiv, 2015. – S. 78 – 81.

23. Slovyk inshomovnykh sliv / Uklad.: S. M. Morozov, L. M. Shkaraputa. – K.: Naukova dumka, 2000. – 680 s.

24. Slovyk ukrayins'koyi movy: v 11 t. / [red. koleh. I. K. Bilodid (holova) ta in.]. – K.: Naukova dumka, 1970 – 1980. – T. 4: I – M / [red. A. A. Buryachok, H. M. Hnatyuk, P. P. Dotsenko]. – K.: Naukova dumka, 1973. – 840 s.

25. Tatur YU. H. Kompetentnosnyy podkhod v opysanyy rezul'tatov y proektyrovanyy standartov vyssheho professyonal'noho obrazovanyya: materyaly ko vtoromu zasedannyu metodolohycheskoho semynara. Avtorskaya versyya / YU H. Tatur. – M.: Yssledovatel'skyy tsentr problem kachestva podhotovky spetsyalystov, 2004. – 16 s.

26. Khutorskoy A. V. Tekhnolohyya proektyrovanyya klyuchevykh y predmetnykh kompetentsyy / A. V. Khutorskoy // Ynternet-zhurnal «Éydos». – 2005. – 12 dekabrya. – URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.

27. Khutorskoy A. V., Khutorskaya L. N. Kompetentnost' kak dydaktycheskoe ponyatyie: sodержanye, struktura y modely konstruyrovanyya // Proektyrovanye y orhanyzatsyya samostoyatel'noy raboty studentov v kontekste kompetentnostnoho podkhoda: Mezhevuzovskyy sb. nauch. tr. / Pod red. A. A. Orlova. – Tula: Yzd-vo Tul. hos. ped. un- ta ym. L. N. Tolstoho, 2008. – Vyp. 1. – S.117 – 137.

28. Sharypov F. V. Professyonal'naya kompetentnost' prepodavatelya vuza / F. V. Sharypov // Vysshee obrazovanye sehodnya. –2010. – № 1. – S. 72 – 77.

29. Shyshov S. E. Shkola: monytorynh kachestva obrazovanyya / S. E. Shyshov, V. A. Kal'ney. – M.: Pedahohycheskoe obshchestvo Rossyy, 2000. – 316 s.

30. Éntsyklopedyya obrazovatel'nykh tekhnolohyy. V 2-kh t. T. 1. / H. K. Selevko. – M.: Narodnoe obrazovanye, 2005. – 556 s.

31. Foxon M. Training Manager Competencies: The standards (3rd Ed.) / M. Foxon, R. C. Richey, R. C. Roberts, T. W. Spannaus. – Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 2003. – 177 p.

32. Rychen D. S. Definition and Selection of Competencies (DESECO): Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper / D. S. Rychen, L. H. Salganik. – Neuchatel, Switzerland: Swiss Federal Statistical Office, 2002. – 27 p.

Marushchak O.

THE CONCEPT OF THE COMPETENCE IN THE PEDAGOGICAL ACTIVITY

Professional and educational activities for teachers in modern conditions of implementation of competence approach is characterized by a focus on the formation of a number of educational competencies of candidates, so the article presents the formulation and understanding of competence from the perspective of current researchers. Modern dictionaries and encyclopaedias, Ukrainian and foreign regulatory documents, monographs, guides and articles by the leading scientists became the sources of analysis. The author supports the opinion on the distinction between the concepts of «competence» and «competency». Found that the definition is carried with the following categories: awareness; integrated ability of the individual to operate successfully; readiness to the activities; personal quality (properties); human's possession of appropriate competence; combination of knowledge, skills, rules, emotional and value attitude and reflection; efficiently and activity characteristics of education; educational outcomes and so on. Most scientists support the opinion on the definition of competence as the ability or integrated quality of the individual; knowledge, abilities, skills, experience, personal values and attitudes to the activity in the particular area are called the essential components of the concept. The results of the research and content analysis of the concept allowed to formulate own interpretation of the term.

Keywords: *possession of competence; activity; ability; knowledge, abilities, skills; competence; personal quality.*

Марущак А. Н.

ПОНЯТИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрено формулирование и понимание компетентности в педагогической деятельности с позиции современных отечественных и зарубежных исследователей. Установлено, что определение понятия осуществляется с помощью таких категорий: осведомленность, знание; интегрированная способность личности успешно осуществлять деятельность; готовность к деятельности; личностное качество (свойство); владение человеком соответствующей компетенцией; сочетание знаний, умений и навыков, норм, эмоционально-ценностного отношения и рефлексии; результативно-деятельностная характеристика образования; образовательные результаты и тому подобное. Непременными компонентами компетентности определяются знания, умения, навыки, опыт, личностные ценности и

отношение к деятельности в определенной области. По результатам проведенного исследования предложено собственное толкование понятия.

Ключевые слова: *владение компетенцией; деятельность; знания, умения, навыки; компетентность; личностное качество; способность.*